

- Délka doby pohledu; jednak sumární délka, průměrná délka jednotlivých pohledů a podíl z celkového času komunikace. (Děle se díváme na osobu, o kterou se zajímáme, které si vážíme. Příliš dlouhý, utkvělý pohled může zvyšovat napětí a podrážděnost, může být považován za provokaci, zrovna jako naprosté vyhybání se očnímu kontaktu.)
- Pootvěření víceč. (Lidé jsou schopni rozlišit více než 10 odlišných možností, kterým přisuzují nějaký význam. Ale na druhé straně nejsou schopni regulovat míru přivření nebo pootvěření sami u sebe, takže spontánnost se zde projevuje více než v jiných oblastech neverbálního chování.)
- Počet mrknání (při nervozitě nebo nejistotě může být počet mrknutí častější, při rozčilení až 100x za minutu; ve stavu suverenity, sebejistoty a klidu to může být 5–6x za minutu).
- Pootvěření zornice. (Pupila se obvykle rozšiřuje zejména při menším množství světla, ale rozšiřuje se spontánně při zvýšeném zájmu, při zvýšené upřímnosti a otevřenosti, při sexuálnímu zájmu, při požití alkoholu, při užití některých drog, při relaxaci a spokojenosti. Zúžuje se při velkém množství světla, při nedostatku zájmu, nespokojenosti, nedůvěře, nenávisti, únavě, stresu, smutku, kocovině, při použití některých drog.) Je ovšem třeba vědět, že lidé jsou individuálně odlišní svou mírou rozšíření očních zornic, takže široké zornice u jedné osoby ve skutečnosti mohou znamenat třeba menší zájem, než osoby, která má menší zornice. Některé nemoci oslabují schopnost zornic měnit svou velikost.
- Vráska a napnutí svalů kolem očí.

6.3.6 PROXEMIKA

Je pojem označující vzdálenost při komunikaci, a to ve směru především horizontálním, ale také ve směru vertikálním. Každý potřebuje určitý prostor, aby se cítil pohodlně. Tento prostor je relativní a individuálně i kulturně odlišný.

Cím jsou si lidé sympatičtější, tím kratší vzdálenost při komunikaci udržují. Muži mají tendenci udržovat větší vzdálenost než ženy, a to jak k mužům, tak k ženám. Pokud se s někým setkáváme poprvé, udržujeme o něco větší vzdálenost než podruhé. Každý jedinec má ale svoji stabilní distanci, kterou dodržuje a cítí se v ní nejbezpečněji. Důležitou roli hraje kulturní a etnické prostředí. V jižních zemích Evropy se udržuje obecně menší distanc, než v zemích severní Evropy.

Extraverti udržují menší distanci než introverti. Velmi mladí a staří lidé udržují bližší vzdálenost než lidé středního věku. I obsah konverzace ovlivňuje vzdálenost. Citlivá témata a co se označuje jako tabu vede k větší distanci. Lidé oceňovaní (mohou to být pomluvy), se špatnou pověstí nebo lidé nějakým způsobem deformovaní evokují větší distanc. Také místo působí na to, jak jsme daleko od sebe. Například uzavřená party vede k tomu, že lidé jsou u sebe blíže.

Vzdálenosti při komunikaci lze rozdělit do čtyř základních skupin. Každý z autorů, který se proxemikou zabýval, má poněkud odlišná kritéria, a proto zde uvádím takové vzdálenosti, které respektují průměrné hodnoty a současně jsou zaokrouhleny tak, aby se dobře pamatovaly. Hranice mezi čtyřmi základními skupinami vzdáleností jsou splyvavé. Nelze je brát příliš rigidně.

1. Intimní vzdálenost je od úplného dotyku do půl metru. Je to vzdálenost, která vyhovuje intimním vztahům. Necítí se v této vzdálenosti dobře lidé, kteří vedou běžný pracovní rozhovor.

2. Osobní vzdálenost od 0,5 metru do 2 metrů (záleží na tom, o čem se hovoří, jak hlučné je prostředí, kolik času mají partneri k dispozici a kde se rozhovor odehrává).
3. Skupinová vzdálenost je od 1 metru do 10 metrů. Jde o situace, kdy jedinec mluví ke skupině, která se nachází v místnosti (třída, pracovní hala nebo kancelář).
4. Veřejná vzdálenost je od 2 metrů do 100 metrů. Příkladem může být projev politika na náměstí.

Vertikální vzdálenosti pociťují lidé v situacích, kdy hovoří s někým, kdo má odlišnou výšku. Menší člověk při komunikaci může, ale také nemusí, cítit určitý handicap, pocit submisivity. Úprava podmínek na pracovišti může vytvářet situace, kdy se zdůrazňuje vertikální proxemika (např. pracovní ředitel má kulatý nebo podélný stůl, u něhož jsou židle pro vedoucí úseků; všechny židle jsou stejné s výjimkou židle ředitele, ta je o 10 centimetrů vyšší). Také katedra, stupínek nebo pódium bývá vyšší, aby bylo dobře vidět mluvčího, aby se vytvořila situace, která navozuje atmosféru nutící posluchače k pozornosti.

6.3.7 OSOBNÍ TERITORIUM

Osobní prostor je možno označit za určitý rudimentální projev v našem chování, který se přenesl i do různých kultivovaných forem. Zvířata si své teritorium chrání, a to dokonce i taková zvířata, která jsou jinak mírná a přátelská. Některá zvířata se choulí někde v koutě, třesou se strachem, když se k nim přibližujeme, ale jakmile vstoupíme do jejich osobní zóny, začnou reagovat agresivně (tzv. vabank).

Teritorium se projevuje v komunikaci tím, že každý z účastníků rozhovoru jej určitým způsobem brání. Některé lidi v něm respektujeme, jiné odmítáme, například natočením těla, přehlazením osoby, nepřipouštěním osoby ke slovu.

Ochrana může existovat i v přenesené podobě – jako teritorium odbornosti. Například lékař nemá rád, když pacient zná příliš mnoho detailů z choroby, kterou právě prodělává. Expert na projektování těžko snáší, když se mu jeho představený v práci pleče do jeho kompetence, nebo rozhoduje jako neoborník o odborných záležitostech.

6.3.8 HAPTIKA

Při komunikaci mezi lidmi se často stává, že se lidé dotýkají. Doteky mohou mít různý význam, mohou mít význam formální, neformální, přátelský, intimní.

Důležitě je, které části těla se lidé navzájem dotýkají, a také, jaký druh dotyku to je. Je možno rozlišit určitá doteková pásma těla, která jsou respektována v rámci dotekové komunikace:

- pásmo společenské, profesionální a zdvořilostní (ruce a paže),
- pásmo osobní, přátelské (paže, ramena, vlasy, obličej),
- pásmo intimní, erotické a sexuální (neomezené).

Existují určité výjimky, například u lékaře, svou specifiku má i držení při tanci.

Na pracovišti hrají důležitou roli především formální a přátelské doteky. Nejčastěji používaným dotekem je podávání ruky, přátelské poplácání po paži nebo rameni.